

PANSORI MATNLARIDA XALQ HAYOTI VA IJTIMOY ADOLAT G'OYASI

Azimova Parizod Azamat qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Koreys filologiyasi kafedrasida o'qituvchisi

Toshkent, O'zbekiston

Annotatsiya. Ushbu maqolada koreys xalq og'zaki ijodi va an'anaviy ijro san'atining muhim janrlaridan biri bo'lgan pansori matnlarida xalq hayoti va ijtimoiy adolat g'oyasining badiiy ifodasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda "Chunhyangga", "Simcheongga", "Heungbuga" va "Sugungga" kabi pansori asarlari asosida oddiy xalq turmushi, tabaqaviy tengsizlik, kambag'allik, amaldorlar zulmi, oilaviy mas'uliyat, axloqiy tanlov va adolatga intilish motivlari yoritiladi. Maqolada pansori matnlari faqat qo'shiq va hikoya shaklidagi xalqona tomosha emas, balki Joseon davri jamiyatidagi ijtimoiy ziddiyatlar, xalqning orzu-umidlari va axloqiy mezonlarini aks ettiruvchi badiiy-estetik hodisa sifatida talqin etiladi. "Chunhyangga"da Chunhyangning korrupsiyalashgan amaldor Byeon Hakdoga qarshi turishi shaxsiy sadoqat bilan birga ayol sha'ni va ijtimoiy adolat himoyasi sifatida namoyon bo'ladi. "Heungbuga"da Heungbu va Nolbu obrazlari orqali kambag'allik, ochko'zlik, mehr-shafqat va axloqiy mukofot g'oyasi ochiladi. "Simcheongga"da esa xalq hayotining og'irligi, ko'zi ojit ota va fidoyi qiz obrazi orqali oilaviy burch, qurbonlik va ma'naviy adolat masalalari yoritiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, pansori matnlarida ijtimoiy adolat g'oyasi bevosita siyosiy shior shaklida emas, balki xalqona kulgi, kinoya, dramatik ziddiyat, axloqiy qarama-qarshilik va qahramonlarning hayotiy sinovlari orqali ifodalanadi.

Kalit so'zlar: pansori, koreys adabiyoti, xalq hayoti, ijtimoiy adolat, Chunhyangga, Simcheongga, Heungbuga, Sugungga, Joseon davri, xalq og'zaki ijodi, ijtimoiy tanqid.

Kirish

Pansori koreys xalq og'zaki ijodi, musiqa, dramatik ijro va badiiy hikoyachilikni o'zida birlashtirgan noyob san'at turidir. Unda bir xonanda turli obrazlar ovozi, ruhiyati va harakatini ijro etadi, barabanchi esa ritm, undov va javoblar orqali ijroni jonlantiradi. Pansori matnlari xalq hayoti bilan bevosita bog'liq bo'lib, unda oddiy insonlarning dardi, quvonchi, orzusi, noroziligi va adolatga bo'lgan ehtiyoji badiiy shaklda ifodalanadi.

Pansori asarlari ko'pincha Joseon davri ijtimoiy hayoti bilan bog'liq holda shakllangan. Bu davr jamiyatida tabaqaviy farqlar, amaldorlar hokimiyati, kambag'allik, oilaviy burch, konfutsiylik axloqi va xalqning kundalik turmushi muhim o'rin tutgan. Pansori aynan shu ijtimoiy muhitni xalqona til, yumor, kinoya va dramatik ziddiyat orqali ifodalagan. Shu

sababli pansori matnlarini faqat musiqiy ijro yoki xalqona tomosha sifatida emas, balki koreys xalqining ijtimoiy tafakkuri va adolat haqidagi qarashlarini aks ettiruvchi adabiy manba sifatida ham o'rganish mumkin.

Mazkur maqolaning maqsadi pansori matnlarida xalq hayoti va ijtimoiy adolat g'oyasining qanday ifodalanganini tahlil qilishdan iborat. Tahlilda "Chunhyangga", "Simcheongga", "Heungbuga" va "Sugungga" asarlaridagi asosiy obrazlar, konfliktlar va xalqona badiiy vositalar ko'rib chiqiladi.

Pansori matnlarida xalq hayotining tasviri

Pansori matnlarida xalq hayoti ko'pincha oddiy insonlar taqdiri orqali ochiladi. Qahramonlar ko'pincha kambag'al, ijtimoiy jihatdan himoyasiz yoki yuqori tabaqa vakillari oldida zaif mavqeda turgan kishilar sifatida tasvirlanadi. Biroq ular ruhiy jihatdan kuchli, axloqiy jihatdan pok va adolatga intiluvchi obrazlar sifatida gavdalanadi. Bu xususiyat pansorini xalqona badiiy tafakkur bilan bog'laydi.

Masalan, "Heungbuga"da Heungbu kambag'al, ko'p bolali, ammo mehribon va saxovatli inson sifatida tasvirlanadi. Uning akasi Nolbu esa boy, lekin ochko'z va shafqatsiz obrazdir. Bu qarama-qarshilik orqali asarda faqat ikki aka-uka o'rtasidagi ziddiyat emas, balki jamiyatdagi boylik va axloq, kambag'allik va ezgulik, ochko'zlik va adolat o'rtasidagi muammo ko'rsatiladi. Heungbuning qashshoqligi xalq hayotining og'irligini bildirsa, uning mehr-shafqatli harakati xalq axloqiy idealini ifodalaydi.

"Simcheongga"da esa xalq hayoti ko'zi ojiz ota va uning qizi Simcheong taqdiri orqali beriladi. Simcheongning otasi ko'zi ojizligi sababli ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan ojiz holatda yashaydi. Simcheong esa yosh bo'lishiga qaramay, oilaviy mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi. Bu asarda kambag'allik, yetimlik, ota-onaga g'amxo'rlik va farzandlik burchi xalq hayotining og'riqli tomonlari sifatida namoyon bo'ladi.

"Chunhyangga"da xalq hayoti ijtimoiy tabaqalanish va ayol sha'ni muammosi orqali yoritiladi. Chunhyang past ijtimoiy kelib chiqishga ega bo'lsa-da, axloqiy jihatdan mustahkam, sadoqatli va adolatli obraz sifatida tasvirlanadi. Uning amaldor zulmiga qarshi turishi xalqning adolatsiz hokimiyatga nisbatan ichki noroziligini aks ettiradi.

"Chunhyangga"da ijtimoiy adolat g'oyasi

"Chunhyangga" pansori an'anasidagi eng mashhur asarlardan biri bo'lib, unda muhabbat, sadoqat, tabaqaviy to'siq va adolatsizlikka qarshi kurash motivlari birlashgan. Asarning markazida Chunhyang va Li Mongryong muhabbati turadi. Biroq bu asar faqat sevgi hikoyasi emas. Unda Joseon jamiyatidagi tabaqaviy tengsizlik va korrupsiyalashgan amaldorlar tanqidi ham kuchli ifodalangan.

Chunhyangning onasi gisaeng bo'lgani sababli u yuqori tabaqa vakillari nazarida past maqomli ayol sifatida ko'riladi. Li Mongryong esa zodagon oiladan chiqqan yigitdir. Ularning munosabati tabaqaviy chegaralarni buzuvchi badiiy holat sifatida talqin qilinadi.

Shu orqali asarda inson qadr-qimmatini uning kelib chiqishi bilan emas, balki axloqiy fazilatlarini bilan belgilanadi degan g'oya ilgari suriladi.

Asardagi asosiy ijtimoiy konflikt Byeon Hakdo obrazi orqali yuzaga chiqadi. U yangi amaldor sifatida Chunhyangni o'z xohishiga bo'ysundirmoqchi bo'ladi. Chunhyang esa uning zo'ravonligiga qarshi turadi. Bu qarshilik shaxsiy sadoqat ifodasi bo'lish bilan birga, hokimiyatning suiiste'mol qilinishiga qarshi axloqiy norozilik sifatida ham talqin qilinadi. Chunhyangning qamoqqa olinishi, qiynoqqa solinishi va shunga qaramay o'z sha'nini saqlashi pansori matnida ijtimoiy adolat g'oyasini kuchaytiradi.

Asar oxirida Li Mongryongning yashirin qirollik inspektori sifatida qaytib kelishi va adolatsiz amaldorni jazolashi xalqning adolatga bo'lgan orzusini badiiy tarzda ifodalaydi. Bu yechim real hayotdagi adolatsizlikka nisbatan xalq tasavvuridagi ma'naviy qasos va adolat tiklanishi sifatida namoyon bo'ladi.

“Heungbuga”da xalq axloqi va adolat tushunchasi

“Heungbuga”da xalq hayoti ikki aka-uka, Heungbu va Nolbu obrazlari orqali yoritiladi. Heungbu kambag'al bo'lsa-da, rahmdil, mehnatkash va saxovatli inson sifatida tasvirlanadi. Nolbu esa boy bo'lsa-da, ochko'z, shafqatsiz va xudbin obrazdir. Bu qarama-qarshilik asarning asosiy axloqiy ziddiyatini tashkil etadi.

Heungbu yaralangan qaldirg'ochga yordam beradi va uning oyog'ini davolaydi. Keyinchalik qaldirg'och unga mukofot sifatida urug' olib keladi va bu urug'dan chiqqan qovoqlar boylik manbaiga aylanadi. Bu epizod xalqona tasavvurda ezgulikning mukofotlanishi, rahm-shafqatning qadrlanishi va adolatning oxir-oqibat qaror topishini bildiradi.

Nolbu esa Heungbuning boylikka erishganini ko'rib, xuddi shunday natijaga erishmoqchi bo'ladi, lekin uning harakati samimiylik va mehr-shafqatdan emas, ochko'zlikdan kelib chiqadi. Shu sababli u jazolanadi. Bu holat xalq axloqida niyat, halollik va mehrning muhim o'rin tutishini ko'rsatadi.

“Heungbuga”da ijtimoiy adolat g'oyasi sud, qonun yoki siyosiy hokimiyat orqali emas, balki xalqona axloqiy tartib orqali tiklanadi. Ezgu inson mukofotlanadi, ochko'z inson jazolanadi. Shu jihatdan asar oddiy xalqning “adolat baribir qaror topadi” degan ishonchini ifodalaydi.

“Simcheongga”da kambag'allik va ma'naviy adolat

“Simcheongga” pansori matnlarida xalq hayotining og'ir ijtimoiy tomonlarini chuqur ochib beruvchi asarlardan biridir. Asarda ko'zi ojiz ota Sim Bongsu va uning qizi Simcheong taqdiri tasvirlanadi. Ota jismoniy imkoniyati cheklangan, iqtisodiy jihatdan ojiz, qizi esa juda yosh bo'lishiga qaramay oilaviy mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi.

Simcheongning o'z otasi uchun jonini fido qilishga tayyorligi konfutsiylik madaniyatidagi filial piety, ya'ni ota-onaga sadoqat va farzandlik burchi g'oyasi bilan bog'liq. Biroq asarni faqat farzandlik burchi haqida deb talqin qilish yetarli emas. Unda

kambag'allik, ijtimoiy ojizlik va zaif odamlarning taqdiri ham yoritiladi. Simcheongning qurbonligi jamiyatdagi nochorlik sharoitida oddiy insonning qanday og'ir tanlovlarga majbur bo'lishini ko'rsatadi.

Asar oxirida Simcheongning qayta tiklanishi, yuksak maqomga erishishi va otasining ko'zi ochilishi ma'naviy adolatning badiiy ifodasidir. Real hayotda kambag'al insonlar ko'pincha adolatsizlikka duch kelgan bo'lsa, pansori matnida xalq tasavvuri ularni oxir-oqibat baxt va e'tirofga yetkazadi. Shu bois "Simcheongga"da ijtimoiy adolat g'oyasi mehr, fidoyilik va ma'naviy poklikning mukofotlanishi orqali ifodalanadi.

"Sugungga"da hokimiyat va xalqona kinoya

"Sugungga" pansori asarida hayvonlar obrazlari orqali hokimiyat, aql, hiyla va adolat masalalari ramziy shaklda tasvirlanadi. Asarda dengiz podshosi, toshbaqa va quyon obrazlari orqali kuchli va zaif, hokimiyat va oddiy xalq, buyruq va aql o'rtasidagi munosabatlar yoritiladi.

Dengiz podshosi kasal bo'lib, quyon jigarini dori sifatida talab qiladi. Toshbaqa quyonni saroyga olib boradi. Biroq quyon o'z aqli va topqirligi bilan xavfdan qutuladi. Bu syujetda quyon zaif, lekin aqlli obraz sifatida namoyon bo'ladi. U kuchli hokimiyat vakillaridan jismoniy quvvat bilan emas, aql va til bilan ustun keladi.

"Sugungga"dagi xalqona kinoya shundaki, hokimiyat kuchli bo'lishi mumkin, lekin har doim adolatli yoki aqlli bo'lavermaydi. Oddiy xalq esa zaif ko'rinsa-da, topqirlik va hayotiy aql orqali o'zini himoya qila oladi. Shu jihatdan "Sugungga" ijtimoiy adolat g'oyasini ramziy va satirik shaklda ifodalaydi.

Pansori matnlarida kulgi va kinoyaning ijtimoiy vazifasi

Pansori matnlarida xalq hayoti va ijtimoiy adolat g'oyasi faqat dramatik voqealar orqali emas, balki kulgi, kinoya, hajv va mubolag'a orqali ham ifodalanadi. Pansori ijrochisi ba'zan amaldorlarni, boylarni, ochko'z kishilarni yoki axloqiy nuqsonli obrazlarni kulgili tarzda tasvirlaydi. Bu kulgi oddiy tomosha vositasi emas, balki ijtimoiy tanqid shaklidir.

Masalan, "Heungbuga"da Nolbuning ochko'zligi kulgili va mubolag'ali tasvirlanadi. "Chunhyangga"da Byeon Hakdoning zo'ravonligi va axloqiy tubanligi xalqona nafrat va kinoya bilan ko'rsatiladi. "Sugungga"da esa saroy va hokimiyat obrazlari hayvonlar dunyosi orqali hajv qilinadi. Bunday usul xalqning bevosita siyosiy norozilik bildirish imkoniyati cheklangan sharoitda adolatsizlikni badiiy kulgi orqali fosh etish vazifasini bajargan.

Kulgi va kinoya pansori matnlarida xalq ovozini ifodalaydi. U orqali oddiy inson yuqori tabaqa yoki hokimiyat ustidan ma'naviy ustunlikka erishadi. Shu bois pansori nafaqat san'at, balki xalqning ijtimoiy ongini ifodalovchi badiiy maydon sifatida ham muhimdir.

Xulosa

Pansori matnlarida xalq hayoti va ijtimoiy adolat g'oyasi koreys xalqining tarixiy tajribasi, kundalik turmushi va axloqiy qarashlari bilan uzviy bog'liq holda namoyon

bo'ladi. "Chunhyangga"da adolatsiz amaldorga qarshi turish, ayol sha'ni va inson qadr-qimmatini himoya qilish g'oyasi yetakchi o'rin tutadi. "Heungbuga"da kambag'al, lekin mehribon insonning mukofotlanishi va ochko'z boyning jazolanishi xalqona adolat tasavvurini ifodalaydi. "Simcheongga"da kambag'allik, oilaviy burch va fidoyilik orqali ma'naviy adolat g'oyasi yoritiladi. "Sugungga"da esa hokimiyat va oddiy xalq munosabati kinoya va ramziy obrazlar orqali talqin qilinadi.

Tahlil shuni ko'rsatadiki, pansori matnlarida ijtimoiy adolat bevosita nazariy tushuncha sifatida emas, balki qahramonlar taqdiri, axloqiy tanlov, xalqona kulgi, satira va dramatik ziddiyatlar orqali ifodalanadi. Bu jihatdan pansori koreys xalqining adolatga intilishi, ezgulikni qadrlashi, zulm va ochko'zlikka qarshi ichki noroziligini badiiy shaklda aks ettiruvchi muhim adabiy-madaniy hodisadir.

Pansori matnlarini xalq hayoti va ijtimoiy adolat nuqtayi nazaridan o'rganish koreys adabiyoti, xalq og'zaki ijodi, sotsiologiya va madaniyatshunoslik uchun muhim ahamiyatga ega. Chunki bu matnlar orqali koreys xalqining tarixiy xotirasi, ijtimoiy orzulari va axloqiy mezonlari chuqurroq anglashiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. UNESCO. Pansori Epic Chant. Intangible Cultural Heritage.
2. 조동일. 한국문학통사. 서울: 지식산업사, 2005.
3. 신동욱. 한국고전문학사. 서울: 집문당, 1999.
4. 정병욱. 한국고전시가론. 서울: 신구문화사, 1982.
5. Chunhyangga. The Song of Chunhyang. Korean Pansori Texts.
6. Simcheongga. The Song of Sim Cheong. Korean Pansori Texts.
7. Heungbuga. The Song of Heungbu. Korean Pansori Texts.